

Asia: Arviomuistio yhdistyslain muutostarpeesta
OM:n kirje 30.3.2007 OM 18/41/2006

17.03.2007
AD 18 41 2006
LAV

Oikeusministeriölle

Oikeusministeriön lainvalmisteluosasto on pyytänyt allekirjoittaneilta lausuntoa yhdistyslain muutostarpeesta. Pyydettyinä lausuntona esitämme yhteisesti seuraavan.

1. Yleistä yhdistyslaista ja sen uudistamisesta

1.1. Miten nykyiseen lakiin on päädytty?

Suomeen säädettiin ensimmäinen yhdistyslaki vuonna 1919. Siihen tehtiin maailmansotien välisenä aikana muutoksia, joista osa ilmeisesti koettiin teknisiksi. Yhdistymisvapautta koskevat 1930-luvulla tehdyt muutokset koskivat yhdistyksen perustamista ja lakkauttamista. Ne liittyivät ajan rikkiinäisiin sisäpoliittisiin oloihin ja herättivät syystäkin runsaasti huomiota.

Toisen maailmansodan jälkeisenä aikana yhdistyslain uudistamista valmisteltiin kolme kertaa tuloksettomasti, vaikka lainuudistukselle oli sinänsä tarvetta. Vuonna 1951 valmistui professori Merikosken ehdotus, vuonna 1958 lainvalmistelukunnan ehdotus ja vuonna 1976 oikeusministeriön toimikunnan mietintö ”Aineistoa yhdistyslainsäädännöstä”, joka ei sisältänyt säännösehdotuksia.

Vasta vuosina 1978-1984 toimineen yhdistyslakikomitean työn pohjalta saatiin säädetyksi kokonaan uusi yhdistyslaki vuonna 1989. Lainvalmistelun vaiheet osoittivat, että uudistustyö onnistui vasta, kun merkittävimpien järjestöjen – puolueiden ja työmarkkinajärjestöjen – piirissä oli havaittu lainuudistuksen tarve ja kun ne olivat itse edustajiensa välityksellä mukana uudistuksen perusvalmistelussa. Lainuudistuksen toteuttamisesta sovittiin korkealla poliittisella tasolla. Nämä historialliset kokemukset on pidettävä mielessä, kun pohditaan tästä eteenpäin yhdistyslain uudistamista.

1.2. Vuoden 1989 yhdistyslain periaatteista

Nykyisen yhdistyslain keskeisiä piirteitä voidaan luonnehtia seuraavasti:

- Laki on sääntelytiheydeltään verrattain harva, vaikka pykäläluku on 70. Lain ymmärrettävyyteen ja selkeyteen on kiinnitetty erityistä huomiota. Lain pykäläluku on kuitenkin kasvanut kaksinkertaiseksi edelliseen lakiin verrattuna. Järjestöelämässä on yleisesti katsottu, ettei lain sääntelytarkkuutta ole tarvetta kasvattaa muuten kuin aivan pakottavista syistä.
- Lain kantavana periaatteena on se, että aatteellisen toiminnan perustana ovat kansanvaltaisuus ja jäsenistökeskeisyys. Yhdistystoimintaa ei harjoiteta ammattimaisesti samassa määrin kuin yritystoimintaa. Yhdistyslaki rakentuu toisille periaatteille kuin kaupallisten yhteisöjen sääntely.
- Laki on väljyytensä ja joustavuutensa vuoksi rakennettu vuosikymmenien tarpeita silmällä pitäen.

1.3. Vuoden 1989 yhdistyslain osittaismuutokset

Vuoden 1989 yhdistyslakiin on tehty joukko muutoksia. Yksikään niistä ei ole kuitenkaan johtunut siitä, että olisi oltu tyytymättömiä yhdistyslain sisältöön. Yhdistysrekisteri on siirretty osana laajempaa uudistusta PRH:hon ja yhdistysten tilintarkastuksesta on säädetty tilintarkastuslaissa, joka on säädetty ensisijaisesti kaupallisten yhteisöjen tarpeita silmällä pitäen. Ero osakeyhtiöitä koskevaan sääntelyyn on varsin suuri. Vuonna 1978 säädettiin uusi osakeyhtiölaki, jota muutettiin useasti ja erityisen merkittävästi vuonna 1997. Vuonna 2006 säädettiin kokonaan uusi osakeyhtiölaki.

1.4. Yhdistyslain yleinen muutostarve

Yhdistystoiminnan piiristä ei ole kummunnut tarvetta muuttaa yhdistyslakia. Ne signaalit, jotka ovat antaneet aiheen oikeusministeriön arviomuistion tekemiseen, eivät perustu kentältä virinneeseen yleiseen tyytymättömyyteen yhdistyslain sisältöä kohtaan. Arviomuistiossa on viitattu siihen, että yhdistyslain muuttaminen olisi koettu erityisen tarpeelliseksi jopa välttämättömäksi ja että kysymys on lähinnä siitä, ryhdytäänkö osittaisuudistuksiin vai kokonaisuudistuksiin. Tämä käsitys on yliampuva ja harhaanjohtava. Nykyiseen yhdistyslakiin on oltu tyytyväisiä, eikä sen kokonaisuudistukseen ole koettu tarvetta. Suurin ongelma on johtunut siitä tavasta, millä lakia pyrittiin vuonna 2006 avaamaan tilintarkastuksen osalta.

Uutta tilintarkastuslakia valmisteltaessa ei otettu huomioon pienten yhdistysten tarpeita. Siksi lainuudistus kohtaisi tältä osin vastustusta eduskuntakäsittelyssä ja yhdistysten tilintarkastus jätettiin toistaiseksi ennalleen. Mikäli toimittaisiin pelkästään järjestöjen näkemysten perusteella, laajaa kannatusta saavuttaisi luultavasti se, että pysyttäisiin nyt syntyneessä tilanteessa eli kaikki pysyisi ennallaan. Näin ei ole kuitenkaan voida menetellä. Lakiin on otettava suppeat ja selkeät säännökset hallinnon tarkastuksesta. Tämä johtuu tilintarkastuslain perusteista, ei yhdistysten tarpeista.

Hallinnon tarkastuksen sääntelyä ei voida käyttää ponnahduslautana siihen, että yhdistyslakia tulisi muutoinkin ryhtyä avaamaan ehkä radikaalistikin. Tilanne on päinvastainen. Tilintarkastuslain uudistamisesta saadut kokemukset puhuvat sen puolesta, että on syytä erityiseen varovaisuuteen ryhdyttäessä avaamaan yhdistyslakia. Ei riitä, että jonkin asian voisi säätää toisinkin kuin nykyisin. Jos kansalaistoiminnan vireydessä on havaittu ongelmia, ei ole muutta mutkitta osoitettava syyttävää sormeja yhdistyslain suuntaan.

Yhdistystoiminta on aatteellisen tarkoituksen yhteistä toteuttamista. Se on muutakin kuin pelkkää kansalaisvaikuttamista. Se, että tällainen toiminta ei enää kiinnosta kansalaisia yhtä paljon kuin aikaisemmin, ei johdu yhdistyslaista vaan muista tekijöistä, ennen muuta privatisoitumisesta. Toiselta puolen on huomattava, että yhdistysten luku on yhä nousussa ja että painopiste on siirtymässä harrastusjärjestöjen suuntaan. Yhdistystoiminnan esteiden raivaaminen on tärkeää. Tämä huomattiin myös tilintarkastuslain eduskuntakäsittelyssä. Yhdistystoiminnasta ei tule sulkea pois sellaisia elementtejä, jotka siihen kuuluvat. Jos yhdistysmuotoisen kansalaistoiminnan esteitä halutaan poistaa, on suunnattava huomio ennen muuta yhdistyslain ulkopuolelle kuten verotusta ja kirjanpitoa koskeviin säännöksiin.

2. Säännökset hallinnon tarkastuksesta

Hallinnon tarkastuksesta on tulossa uusi instituutio, jolla korvataan yhdistysten maallikkotilintarkastus. Kun instituutio on uusi, on siitä oltava selkeät säännökset laissa. Olennaista kuitenkin on, ettei hallinnon tarkastus saa poiketa siitä, mitä maallikkojen tilintarkastus on tosiasiallisesti pienissä yhdistyksissä ollut. Muutoin astutaan törmäyskurssille johtavalle tielle.

Eduskunnan talousvaliokunnalle 7.12.2006 tehdyssä ehdotuksessa (Halila – Tarasti) esitettiin, että hallinnon tarkastusta koskevat aineelliset säännökset sijoitetaan YhdL 38 §:ään ja siirtymäsäännökset YhdL 66 §:ään. Näin voitaisiin saada uudet säännökset istutetuiksi yhdistyslain sääntelykehykseen. Toisin kuin arviomuistiossa on katsottu, hallinnon tarkastusta koskevien säännösten ei tule olla seikkaperäisiä. Niiden on oltava ytimekkäitä ja selkeitä. Yhdistyslain systematiikka kärsii, jos yksinomaan hallinnon tarkastuksesta otetaan lakiin vaikkapa viidestä kymmeneen pykälää.

Hallinnon tarkastuksesta tulisi ottaa lakiin säännökset seuraavista asioista:

- Mitä hallinnon tarkastus koskee
- Mitä aineistoa tarkastajat voivat saada käyttöönsä
- Mistä tarkastajien on raportissaan lausuttava
- Tarkastajien vahingonkorvausvelvollisuus

Hallinnon tarkastuksen sääntely on tehtävissä Halila – Tarasti –ehdotuksen pohjalta. Käydyn keskustelun perusteella sitä on kuitenkin tarkistettava niin, ettei viitata tilintarkastuslakiin vaan sisältö määritetään itsenäisesti. Näiden muutosten tekeminen ei kuitenkaan ole hankalaa.

3. Yhdistystoiminta tietoverkossa

Yhdistystoiminta on siirtynyt viimeksi kuluneen kymmenen vuoden aikana merkittävällä tavalla tietoverkkoon, vaikkei tästä ole otettu (yhdistys)lakiin säännöksiä. Itseohjautuva kehitys on ollut luonnollinen ja luonteva, ja sitä on tarvittavin osin voitu tukea oikeustutkimuksen linjaviitoin.

Tietoverkkotoiminta yhdistyksissä voidaan jakaa useaan osaan. Yhdistyksillä on ensiksikin runsaasti verkkosivuja, joissa annettava informaatio on paljolti korvannut muuta informaatiota. Sitä se ei kuitenkaan tee kokonaan. Toiseksi yhdistyksillä on tietoverkossa keskustelupalstoja, jotka korvaavat osaksi yhdistyksen kokouksessa tapahtuvan jäsenistökeskustelun. On yhdistyksistä kiinni, miten ne haluavat tätäkin mahdollisuutta käyttää. Kolmanneksi on yhdistysten hallituksissa ryhdytty tekemään varsin paljon päätöksiä tai ainakin valmistelevia päätöksiä sähköpostitse. Sähköpostia käytetään viestintävälineenä muutoinkin yhdistyksien sisäisessä toiminnassa.

Käytännön tarve tehdä yhdistyksen päätöksiä tietoverkossa ei ole erityisen suuri, kun sitä verrataan edellä tarkasteltuun muuhun tietoverkkokäyttöön. Kysymys siitä, voidaanko jäsen- ja liittoäänestys toimittaa myös tietoverkkoäänestyksenä eikä vain erillisissä äänestystilaisuuksissa tai postitse sekä miten jäsenten päätöksenteossa voidaan hyödyntää tietoverkkoa, tutkittiin Heikki Halilan ja Lauri Tarastin vuonna 1997 oikeusministeriön toimeksiannosta laatimassa selvityksessä yhdistystoiminnan mahdollisuuksista tietoverkossa. Tuolloin ehdotettiin, että yhdistyksessä voitaisiin toimittaa jäsen- ja liittoäänestys myös tietoverkkoa käyttäen. Muutoin ehdotettiin, että jätätisiin odottamaan tietotekniikan kehittymistä ja tietotekniikan sääntelyä kaupallisia yhteisöjä

koskevassa lainsäädännössä. Nyt on tullut aika toteuttaa tämä vuonna 1997 valmisteltu ehdotus päätöksenteosta tietoverkossa liitto- ja jäsenäänestyksessä.

Tämän lisäksi voitaisiin OYL 5:16.2:n ja OKL 4:9.2:n mallin mukaisesti sallia osallistuminen yhdistyksen kokoukseen myös teknisiä apuvälineitä käyttäen. Ei ole kuitenkaan syytä uskoa, että tätä mahdollisuutta käytettäisiin järjestöissä kovin laajasti, mutta mahdollisuus siihen on sallittava tekniikan kehityksen ja laajan käyttöön ottamisen myötä. Perusteltuna voidaan pitää sitä arviomuistiossa esitettyä käsitystä, jonka mukaan yhdistyksen kokousta ei tule voida korvata kokonaan tietoverkko-osallistumisella, niin kuin tätä ei ole mahdollistettu osakeyhtiön yhtiökokouksen eikä osuuskunnan kokouksen osalta.

Hallituksen päätöksenteossa voidaan käyttää sähköpostia nyt jo vakiintuneella tavalla ilman, että siitä tarvitaan säännöksiä yhdistyslakiin. Laissahan ei ole ylimalkaankaan säännöksiä siitä, miten hallitus tekee päätöksiä. Tämä on osoittautunut pitkällä tähtäimellä hyväksi ratkaisuksi. Lakia ei ole tarvinnut muuttaa, jotta päätöksiä voitaisiin tehdä sähköpostissa. Valtuutettujen päätöksentekofoorumina on valtuutettujen kokous. Kyseessä on edustuksellinen elin, eikä sitä varten ole aiheellista rakentaa tietoverkkoa hyödyntävää päätöksentekoa niin kuin osakeyhtiöissäkään ei ole mahdollistettu hallintoneuvostolle päätöksentekoa tietoverkossa.

Tässä yhteydessä voitaisiin kuitenkin edellä sanotun ohella tarkastella, olisiko tietotekniikalla myös muuta vaikutusta yhdistyslakiin.

4. Muita arviomuistiossa käsiteltyjä asioita

4.1. Toimitusjohtajan asema

Arviointimuistiossa on viitattu Kansalaisyhteiskunta 2006 –toimikunnan raporttiin, jossa oli lausuttu, että yhdistysten hallintoa koskevat säännökset saattavat kaivata selkiyttämistä ja täydentämistä. Erityisesti on ehdotettu toimitusjohtaja-instituution sääntelemistä yhdistyslaissa, mikä selkiyttäisi valta- ja vastuusuhteita.

Arviointimuistiossa tehty ehdotus toimitusjohtaja-insituution osalta voi vaikuttaa ensi katsomalla perustellulta ja modernilta. Miksei yhdistyslaissa tule säätää siitä, mistä on osakeyhtiölaissa positiivisia kokemuksia, voidaan kysyä. Eikö yhdistyslain tulisi heijastaa järjestötodellisuutta eli sitä, että järjestöissä voi olla merkittävä asema palkatulla johdolla?

Arviomuistiossa on pohdittu toimitusjohtajakysymystä juridis-teknisesti kytkemättä sitä yhdistystoiminnan tarkoitukseen ja todellisuuteen. Yhdistyslaissa säännellyn yhdistyksen tarkoitus on aatteellinen eikä taloudellinen. Yhdistyksen toiminnan perustana on jäsenten eikä palkatun johdon päätösvalta. Järjestöjäkin tulee tuki johtaa ja toimia valmistella, ja tätä varten merkittäville järjestöillä on toimisto, jossa johtavalla toimihenkilöllä on usein hyvinkin keskeinen asema.

Yhdistystoiminta on jäsenistökeskeisempää kuin yritystoiminta. Yhdistyksen hallituksen suhde johtavaan toimihenkilöön ei ole sama kuin osakeyhtiön hallituksen suhde toimitusjohtajaan. Osakeyhtiöissä tehdään liiketoimintapäätöksiä ja tämän osalta on toimivaltajako voitu jakaa laissa operatiivisten ja strategisten ratkaisujen kesken sekä ottaa huomioon nopeita toimia vaativat ratkaisut. Aatteellisten ratkaisujen osalta on yleislaissa vaikea tehdä samanlaisia linjauksia. Toimivaltajako muuttuisi olennaisesti, jos lähdetäisiin siitä, että toimitusjohtaja voisi itsenäisesti päättää yleisellä tasolla määritellyistä asioista.

Jos ehdotettu sääntely sisällytettäisiin lakiin, se antaisi signaalin managerismin sisääntulosta yhdistysoikeudelliseen sääntelyyn. Kun se tapahtuisi osakeyhtiöoikeudellisen sääntelyn mallin mukaisesti, se synnyttäisi mielikuvan päämies- agentti –teorian omaksumisesta ja sääntelyn tehokkuusvaatimuksesta. Yhdistysoikeudelliset toimivalta- ja vastuusäännöt joutuisivat myös uuteen valoon.

Jos on ajateltu, että toimitusjohtajan aseman sääntelyllä voitaisiin olennaisesti vähentää hallituksen jäsenten vastuuta ja näin poistaa tuntuvasti hallitustoimintaa osallistumisen esteitä, kyseessä on ilmeinen väärinkäsitys. Toimitusjohtajalla ja muilla yhdistyksen taloutta itsenäisesti hoitavilla on nykyisinkin vastuussa yhdistyksessä ja heitä myös vastuuvapaus koskee. Vaikka toimitusjohtajan asema itsenäistettäisiin laissa, hallituksen jäsenten vastuu ei poistuisi. Hallituksen jäsenen vahingonkorvausvastuu ei ole keskeinen syy siihen, että tietyillä toimialoilla on vaikea saada hallitukseen jäseniä. Muu toiminta-aktiviteetti kuin hallituspöydässä mukana oleminen koetaan näet kiinnostavammaksi yhdistystoiminnassa. KKO:n ratkaisun 2005:141 myötä hallituksen jäsenen vastuu yhdistyksen jäsentä ja ulkopuolisia kohtaan on varsin rajoitettu. Tämä on merkittävä signaali yhdistystoimintaa ajatellen.

Jos toimitusjohtaja voisi olla yhdistyksessä orgaani, muuttuisi toimitusjohtajan työ- ja vahingonkorvausoikeudellinen asema. Sellaista yleistä keskustelua ei ole meillä käyty, joka osoittaisi tähän olevan tarvetta.

Toimivasta johdosta voidaan nykyisinkin määrätä yhdistysten säännöissä, ja niin on paljolti tehtykin. Kun laki on joustava, on voitu toteuttaa erilaisia yhdistyksiä palvelevia ratkaisuja. Ongelmia ei tämän mahdollistavasta sääntelystä ole ollut. Jos toimitusjohtajasta otettaisiin säännöksiä lakiin, voisi sen sijaan tulla ongelmaksi se, olisivatko olemassa olevat määräykset enää lainmukaisia.

4.2. Muu yhdistyksen hallinto

Arviomuistion mukaan tulisi selvittää, missä määrin yhdistyksen hallintoa koskevien säännösten päivittämisen yhteydessä voisi olla perusteltua laajemminkin selvittää, missä määrin yhdistyslain hallintoa koskevat säännökset olisivat kirjoitusasultaan ja asiasisällöltään yhdenmukaiset osakeyhtiöoikeudellisen sääntelyn kanssa. Sääntelyn johdonmukaisuuteen pyrkivän lainvalmistelijan silmissä tämä tavoite on ymmärrettävä. Se on kuitenkin ongelmallisempi kuin miltä se saattaa näyttää.

Ensiksikin on syytä todeta, ettei mitään yhdistyksen hallinnon päivittämistä tarvita. Tietoverkossa tapahtuvan päätöksenteon ja hallinnon tarkastuksen sääntely eivät edellytä mitään varsinaisen hallinnon sääntelyn päivittämistä. Toiseksi pelkästään terminologian yhtenäistämiseksi ei lakia tulisi avata. Kolmanneksi muutoksesta voisi syntyä enemmän ongelmia kuin niiden poistumista. Järjestöelämässä on hallintoa koskevien säännösten asiasisältö osaksi tarkoituksellisesti toinen kuin osakeyhtiölaissa. Ennen kaikkea sääntelytiheys on toinen. Tästä ei ole ollut ongelmia. Sellaisia voisi sen sijaan syntyä, jos säännökset muutettaisiin kaupallista toimintaa varten rakennetun sääntelyn pohjalta.

Arviomuistiossa on erikseen kaivattu sitä, että yhdistyksen hallituksen tehtävistä ja päätöksenteosta säädettäisiin laissa samalla tavoin kuin osakeyhtiölaissakin on tehty. kunnianhimoisen

lainvalmistelijan kannalta voikin näyttää erikoiselta, miksi yhdistyksen hallintoa koskevat säännökset on saatu mahtumaan kahteen pykälään, joissa on käytetty hieman erilaisia ilmaisuja kuin yhdistyslaissa. Osakeyhtiölaissa on kuuteen pykälään saatu mahtumaan säädösinformaatiota yhden lakikirjan palstan verran.

OYL 6 luvun 2-7 §:t poikkeavat osaksi tuntuvastikin vallitsevan yhdistyskäytännön mukaisesta oikeustilasta. OYL 6:2 on sisällöltään samanlainen kuin oikeustila on yhdistysoikeudessa vakiintunen käytännön ja yleisten yhteisöoikeudellisten periaatteiden nojalla. Sen sijaan 6 luvun 3-7 §:n sisältö on osin oleellisestikin toinen kuin oikeustila on yhdistyksissä. Tämä johtuu osaksi siitä, että osakeyhtiöiden toiminnassa voidaan vaatia hallitukselta enemmän kuin yhdistystoiminnassa.

On totta, että osakeyhtiöissä toimivien ja osakeyhtiöoikeudelliseen sääntelyyn hyvin perehtyneiden on ollut toisinaan vaikea toimia yhdistyksissä, joita koskeva sääntely on heille vieraampaa. Tämä havainto ei ole uusi. Se on ollut nähtävissä vuosikymmenten ajan. Tämä ei ole kuitenkaan peruste sille, että yhdistysoikeudellisen sääntelyn tulisi olla samanlaista kuin osakeyhtiöoikeudellisen yhdistyksen hallinnon osalta. Ei ole mitään syytä ryhtyä juurruttamaan yhdistystoimintaan uusia käytäntöjä, joiden omaksumiseen kuluisi pitkä aika ja jotka ovat yhdistystoiminnalle osaksi vieraita ja lisäisivät kansalaistoiminnan esteitä eivätkä niitä vähentäisi. Yhdistyksen hallituksen toiminta on joustavampaa kuin osakeyhtiön hallituksen. Osakeyhtiölain mallin omaksuminen johtaisi siihen, että hallituksen toiminta voisi monissa tapauksissa vaikeutua ja laissa asetettaisiin vaatimuksia,, joita ei useissa yhdistyksissä noudatettaisi.

Hallituksen koollekutsuminen, pöytäkirjan pitäminen, enemmistömääritykset ovat esimerkkejä asioista, joiden osalta ei nykykäytännön muuttamiseen ole tarvetta. Asiaa voidaan valaista yhdellä esimerkillä. OYL 6:5:n mukaan hallitus on kutsuttava koolle, jos yksikin jäsen tai toimitusjohtaja sitä vaatii. Yhdistysoikeudessa käytäntö on toinen, mutta asiasta on voitu määrätä monin eri tavoin säännöissä. Yhdistyksen hallituksessa on erilaisia voimaryhmiä ja kärkkäitäkin vähemmistöjä enemmän kuin osakeyhtiöiden hallituksissa. Tämä johtuu yhdistystoiminnan luonteesta. Yhdelle jäsenelle annettu oikeus saada missä tahansa yhdistyksessä hallitus koolle voisi puurouttaa pahastikin hallituksen toimintaa.

Arviomuistiossa on katsottu, ettei yhdistyksen toimihenkilön käsitettä ole laissa määritelty ja että on voinut aiheutua ongelmia. Yhdistyslaki kuuluu kuitenkin niihin lakeihin, joissa käsitemäärittelyjä ei ole juuri tehty. Toimihenkilökäsitteen osalta ei ole tiedossa, että tästä olisi aiheutunut ongelmia, jotka tulisi säännellä laissa. Tältäkin osin sääntelyn väljyys on osoittautunut tarkoituksenmukaiseksi. Käsitemäärittelyssä on voitu tukeutua lainopissa esitettyihin käsityksiin.

4.3. Erottamismenettelyn sääntely

Arviomuistiossa on mainittu esimerkinomaisesti mahdollisena tarkistustarpeena tarve täydentää jäsenen erottamista koskevia säännöksiä muun muassa menettelysäännösten osalta. Tähän ei ole mitään tarvetta. YhdL 14-15 §:n osalta ei ole kantautunut kritiikkiä järjestöistä, eikä lainkäytössä ole annettu ratkaisuja, jotka antaisivat aiheen säännösten muuttamiseen. Risto Riitesuon seikkaperäinen tutkimus ”Erottaminen ja kurinpito yhdistyksessä” (2001) ei liioin anna kiinnekohtia säädösmuutokseen.

4.4. Sähköinen asiointi ja sähköinen kokouskutsu

Mahdollisen muutostarpeen osalta on myös mainittu tarve säännellä sähköisten välineiden käyttämisestä laajemminkin kuin muistiossa on tuotu esiin. Kohdealueina on mainittu yhdistysrekisterissä asioiminen ja kokouskutsut. Tämäkin ehdotus on tarpeeton. PRH:ssa on lisätty merkittävästi sähköisen asioimisen mahdollisuutta, eikä tätä varten ole tarvinnut avata yhdistyslakia. Kokouskutsut voidaan toimittaa sähköisesti, jos niin yhdistyksen säännöissä määrätään. Laissa ei tarvitse erikseen kertoa, että näin voidaan tehdä.

4.5. Vaatimus yhdistyksen tarkoituksen hyvien tapojen mukaisuudesta

YhdL 1 §:n mukaan yhdistyksen tarkoitus ei saa olla lain eikä hyvien tapojen vastainen. Tämä vaatimus on otettu HM 10 §:stä, joka oli voimassa, kun nykyinen yhdistyslaki säädettiin. Nykyisessä perustuslaissa ei ole tältä osin mainintaa hyvistä tavoista. Siksi on aiheellista kysyä, eikö hyviä tapoja koskevan maininta pitäisi poistaa YhdL 1 §:stä. Voisi jopa ajatella, että näin olisi välttämätöntäkin tehdä.

YhdL 1 §:sä olevaa vaatimusta hyvistä tavoista on tarkasteltu viimeksi teoksessa Halila – Tarasti, Yhdistysoikeus (2006) sivuilla 71-73. Asiaa on käsitellyt aikaisemmin erityisesti Kaarlo Tuori kokoomateoksessa Perusoikeudet (1999) s. 444. Nämä tekstit osoittavat, ettei asia olekaan niin yksiselitteinen kuin pelkästään perustuslakimuutoksen myötä voisi ajatella. Hyvä tapa on yleinen oikeustoimen ja sopimuksen sitovuuskriteeri. Perusoikeuskontekstissa niin kuin yhdistymisvapaussidonnaisissa tilanteissa hyvien tapojen vaatimusta on tulkittava perusoikeusmyönteisesti. Siksi ei Tuori ole pitänyt nykyistä yhdistyslakia 1 §:n sisältämästä kirjauksesta huolimatta perusoikeuksien vastaisena. Sama kanta on omaksuttu em. yhdistyslakikommentaarissa.

Kun YhdL 1 §:n muuttaminen ei näytä olevan välttämätöntä, jäädään miettimään, mitä hyötyä siitä olisi. Jännite YhdL 1 §:n ja PL 13 §:n välillä poistuisi. Toiselta puolen jäätäisiin pohtimaan, mihin muutoksella on tähdätty. Onko tarkoituksena, ettei yhdistysten tarvitsisi enää olla hyvien tapojen mukaisia. Yhdistysrekisterissä on toisinaan jouduttu ratkaisemaan asioita YhdL 1 §:n hyvien tapojen vaatimuksen osalta. Jos lainkohta ei olisi nyky muodossaan, voitaisiin kysyä, tulisiko hyväksyä yhdistyksiä ja niiden sääntöjä, joita ei voida pitää hyvien tapojen mukaisina. Jos vastaus on myönteinen, jää kysymään, keiden edun mukaista tämä olisi.

Esitetyn perusteella voidaan yhä suhtautua epäillen YhdL 1 §:n muutostarpeeseen.

5. Päätelmiä

Arviomuistio yhdistyslain muutostarpeesta on lainvalmistelua hyvin hallitsevien henkilöiden valmisteleva. Se on tunnollista ja huolellista työtä. Käsityksemme lainuudistuksen tarpeesta ja sisällöstä poikkeavat kuitenkin osin jyrkästikin muistiossa esitetystä. Näemme lainuudistuksen tarpeen rajoittuvan hallinnon tarkastusta ja päätöksentekoa tietoverkossa koskevaan sääntelyyn. Sääntelyn sisällön osalta viittaamme edellä esitettyyn. Muilta osin tulee esittää erityisen painavia syitä lain avaamiselle. Sellaisia ei ole yleisesti ottaen esitetty arviomuistiossa.

19.4.2007 nimitetyn pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelmassa on seuraava kirjaus. Uudistetaan yhdistyslakia ja erityisesti hallintoa sekä päätöksentekoon osallistumisen tapoja koskevilta osin siten, että laki vastaa paremmin nykyaikaisen järjestö- ja kansalaistoiminnan vaatimuksia. Edellä esittämämme käsitykset yhdistyslain uudistamisen tarpeesta eivät olle ristiriidassa sanotun hallitusohjelman kohdan kanssa.

Lainuudistushankkeen toteuttamisen osalta on keskeistä se, miltä osin lakia ryhdytään avaamaan. Lainuudistus on syytä rajoittaa tarkalleen yksilöityihin asioihin, ei yhdistyslakiin yleisesti. Tämä ei anna aihetta raskaan organisaation rakentamiseen. Olennaista on, että valmistelussa on edustettuna riittävästi yhdistysoikeuden ja yhdistystoiminnan asiantuntemusta ja ettei valmistelu tapahdu keskeisimpiä järjestöjä kuulematta. Suppea toimeksianto ei myöskään edellytä pitkää määräaikaa valmistelulle.

Helsinki 30.4.2007

Heikki Halila

Lauri Tarasti